

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ד

יפתח בדורו: המיוחד בפעולות יפתח לאור אתגרי דורו
הרב יאיר קאהן (yairkn@gmail.com)

1. ראש השנה דף כה עמוד ב

יפתח בדורו כשמואל בדורו ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים

2. אסתר רבה פרשה ג

ויסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעזבו את ה' ולא עבדוהו, ואפילו בשותפות

3. שמות רבה פרשת וארא פרשה ט

הקדוש ברוך הוא מגיד מראשית מה יהא בסוף, שכה"א למשה וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ, מה שעתידין לעשות אחר מיתתו של יהושע, ועזבני והפר את בריתי, ויעזבו את ה' ולא עבדוהו, הוי מגיד מראשית אחרית

4. רמב"ם הלכות תעניות פרק א

מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו. ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ... וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי.

5. רלב"ג שופטים

והנה קצר רצון הש"י מהושיע אותם תשועה שלימה כמו הענין בתשועות הקודמות בסבת עמל ישראל אמר זה ע"ד דברה תורה כלשון בני אדם שהם כאילו סבבו לש"י עמל ויגיעות להצילם ולשוב להצילם פעמים רבות מצד היותם שונים במרים ככלב שב על קיאו וכאילו הלאוהו על זה או ענין עמל מענין שקר וכזב כמו עמל ואון וירצה בזה כי בסבת השקר והכזב שבחר בו ישראל והוא עבדם אלהים אחרים קצר רצון הש"י מהושיע אותם תשועה שלימה כמו הענין בתשועות הקודמות ולזה לא אמר להם בזה הענין:

6. מורה הנבוכים חלק א פרק מא

ולפי זה הענין יהיה פירוש ותקצר נפשו בעמל ישראל, פסק רצונו מענות ישראל ... שהמאמר קדם שהשגחתו יתעלה הניחה אותם עד שמתו, וזעקו לבקש תשועה ולא הושיעם, וכשהפליגו בתשובה, ועצם דלותם, וגבר האויב עליהם, רחמם ופסק רצונו מהתמיד עמלם ודלותם, ודעהו שהוא מופלג

7. גיטין דף לח עמוד א

אמר רב פפא עמון ומואב טהרו בסיחון (רש"י - דכתיב אל תצר את מואב וכן בבני עמון אל תצורם וכתוב כי חשבון עיר סיחון וגו' אלמא טהר מואב בסיחון ובני עמון אשכחן ביפתח שאמרו לו מלאכי בני עמון כי לקח ישראל את ארצי בעלותו ממצרים מארנון ועד היבוק ואשכחן כשכבשו את ארץ סיחון ויירש את ארצו מארנון עד יבוק וגו' אלמא מבני עמון כבשה והדור ישראל וכבשו מיניה וטהרה להם על ידו אלמא קנייה בחזקה

8. רמב"ן בראשית פרק מט

גד גדוד יגודנו ... ואולי ירמוז הנביא על מלחמת יפתח הגלעדי עם בני עמון, כי בני גד ירשו כל ערי הגלעד וחצי ארץ בני עמון, והיו בני עמון תמיד נלחמים באנשי גלעד, והוא כמעט עבר עליהם והכה אותן ואת עריהן מכה גדולה מאד והיה הענין ההוא נס גדול

9. ילקוט שמעוני שמואל א רמז עח

ותדר נדר ותאמר, א"ר יצחק הבבלי מאן דנדר [בעת צרה] מצוה, דכתיב וידר יעקב נדר לאמר, לאמר לדורות שיהיו נודרים בשעת צרתן

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ד

10. ר' חיים פלטיאל בראשית פרק כח

קשה היאך נדר יעקב והלא אמרין טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר מנודר ומשלם מנודר ואינו משלם שאם ירגיל בנדרים יבא לידי לא יחל, וי"ל שהראה לדורות שיכולים להיות נודרים בעת צרה
יפתח בדורו: המיוחד בפעולות יפתח לאור אתגרי דורו
הרב יאיר קאהן (yairkn@gmail.com)

11. תענית דף ד עמוד א

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן שלשה שאלו שלא כהוגן לשנים השיבוהו כהוגן לאחד השיבוהו שלא כהוגן ואלו הן אליעזר עבד אברהם ושאלו בן קיש ויפתח הגלעדי ... יפתח הגלעדי דכתיב והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי וגו' יכול אפילו דבר טמא השיבו שלא כהוגן נדמנה לו בתו והיינו דקאמר להו נביא לישראל הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם

12. תוספות

והיינו דקאמר להו נביא לישראל הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם - כלומר להתיר נדרו ליפתח והא הוה פנחס ואמאי לא הלך יפתח אצלו להתיר נדרו אלא מתוך גסות רוחו אמר לא אלך אצלו שאני שופט ונגיד אלא יבא אצלי ופנחס אמר לייתי גבאי דאנא נביא ועל ידי תהא פטורה שהייתי שורה ומתיר הנדר ופוטר אותה ולבסוף נענשו שניהם

13. ים של שלמה מסכת גיטין פרק ד

פסק: נדר בעת צרה קבלה בידינו שאין להתיר, וכן נמצא כתוב בשם הגאון ר' יהודא חסיד ונראה בעיני שאין זו מן הדין, אלא משום סכנה שלא יחזור עליו הצרה, וכן נמצא בספר חסידים, אבל מן הדין יכולים להתיר אפילו בעת צרה

14. רד"ק שופטים פרק יא פסוק לא

והעליתיהו עולה - דעת רז"ל בזה ידוע וא"א ז"ל פירש והעליתיהו הוי"ו במקום או ופירש והיה לה' הקדש אם אינו ראוי לעולה או העליתיהו עולה אם ראוי לעולה ... ויפה פי' וכן נראה מהפסוק כי לא המיתה שאמר ואבכה על נפשי לאות כי לא המיתה אך לא ידעה איש כמו שאמר והיא לא ידעה איש ומה שאמר גם כן ויעש לה את נדרו אשר נדר ולא אמר ויעלה עולה לאות כי פרושה היתה וזהו את נדרו אשר נדר והיה להשם כך נראה לפי פשטי הפסוקים ודברי רז"ל אם קבלה היא בידם עלינו לקבלה

15. רמב"ן ויקרא פרק כז

וזה היה טעותו של יפתח בבתו, כי חשב כאשר חרם נגיד ישראל חל וקים להמית אנשים או העובר על חרמו חייב מיתה, כן אם נדר בעת מלחמה לעשות מאיש או אנשים זבח יחול הנדר, ולא ידע כי חרם המלך והסנהדרין חל על המורדים לכלותם או על העובר גזירתם ותקנתם, אבל לחול הנדר לעשות עולה מדבר שאין ראוי לה' חס וחלילה. ולכך אמר רב"ר שאפילו הקדש דמים לא היה חייב ונענש בדמה. ואל תהיה נפתה בהבלי ר"א האומר כי פירוש והעליתיהו עולה או והעליתיהו, לומר אם יהיה היוצא מדלתי ביתי איש או אשה והיה לה' קודש שיהיה פרוש מדרכי העולם לעמוד לשרת בשם ה' בתפלה והודות לא-להים, ואם יהיה דבר ראוי ליקרב אצלנו עולה, ועשה בית לבתו מחוץ לעיר והתבודדה שם וכלכלה כל ימיה ואיש לא ידעה והיתה בתו צרורה. ואלה דברי רוח, כי אם נדר שיהיה לה' איננו שיהיה פרוש, אבל יהיה כמו שמואל שאמרה אמו ונתתיו לה' והיה משרת בבית ה', לא פרוש ... ואם הדבר כן, היתה בתו הבוכה על בתוליה ורעותיה עמה כזונות לקלס אתנו, וח"ו שיהיה חק בישראל לתנות לבת יפתח ארבעת ימים בשנה מפני שלא נשאת לבעל והיתה עובדת את ה' בטהרה. אבל הדבר כפשוטו, וטעותו היה ממה שאמרת

16. מדרש תנחומא פרשת בחקותי

אמרה לו הניחני וארד אצל ב"ד שמא ימצאו פתח לנדרך ... הלכה אצלם ולא מצאו פתח ליפתח ולהתיר לו את נדרו בעון אותן ששחט משבט אפרים ... שהעלים הקדוש ברוך הוא מהם את ההלכה שלא ימצאו פתחו להתיר לו את נדרו

17. מלבי"ם שופטים פרק ב

ויעזבו את ה' א-להי אבותם - (יש הבדל אצלי בכ"מ בין כשמזכיר שם ה' סתם שאז ידבר עליו מצד היותו בורא העולם ומחדשו, ובין כשיזכיר שם א-להים בכינוי (כמו א-להי ישראל א-להי אבותם) שאז ידבר עליו מצד הקשר שיש לו עם ישראל ועם אבותיהם שבחרם לחלקו והשגיח עליהם בהשגחה מופלאה) ומצד זה אסור להם לעבוד בשיתוף, כי אינם נתונים תחת שום שר וכוכב רק תחת השגחת

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ד

ה' ... ובעת יעבדו בשיתוף הגם שאינם עוזבים את ה' מצד עצמו כי עדיין מאמינים שהוא בורא העולם ומחדשו, בכ"ז עוזבים את ה' א-להי ישראל או את ה' א-להי אבותם ... וז"ש ויעזבו, תחלה עזבו את ה' א-להי אבותם ר"ל שהתחילו לעבוד בשיתוף ועזבו א-להי אבותם המוציא אותם מארץ מצרים ... ובזה הכעיסו את ה' במה ששתפו ש"ש ודבר אחר. ואחר כך התמוטטו יותר וירדו פלאים ויעזבו את ה' גם מצד שהוא ה' בורא המציאות, כי כחשו בה' ויאמרו לא הוא, ויעבדו לבעל ולעשתרות